

שנשא בהתר אין צריך לגרש. ואולם מדברי המגיד-משנה לא משמע כן. וצריך עיון (זכה תודה).

ויש מקום להסתפק בכהן שיש לו אשה נוספת שהיא מקודשת לו ואינה נשואה, שמא אסור לעבוד ביהכ"פ משום 'שני בתים', אם כי לכאורה נראה שאין המקודשת בכלל 'בית' לפסול כמו לענין הכשר (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ג מד).

ג. בירושלמי משמע שאינו נושא אשה שניה לפני יום הכפורים, אלא אם מתה אשתו מקדש וכונס אשה אחרת ביום הכפורים – לפי שהתירו שבות במקדש.

דפים יג – יד

כג. האם כהן גדול מקריב או אוכל קדשים כשהוא אונן? ומה דינו של כהן שהיה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת?

כהן גדול מקריב אונן ואינו (חולק ואינו) אוכל. רבי יהודה אוסר להקריב כל אותו היום, שמא יאכל. א. בלילה, מודה רבי יהודה שמוותר לו לעבוד (- הקטרת חלבים וכד'), שהרי אנינות לילה דרבנן הלכך לא גזרו שמא יאכל, שהרי זו גזרה לגזרה. וכתבו התוס' שזה אמור רק בלילה שלאחר יום קבורה, אבל ביום המיתה סובר רבי יהודה (בזבחים צט) אנינות לילה דאורייתא, הלכך לשיטתו לא יעבוד בלילה שלאחר יום המיתה.

ב. להלכה נראה שכהן גדול מותר לכתחילה לעבוד באנינות, ודלא כרבי יהודה (כן הסיק המשל"מ). ואפילו כהן שהיה עומד ומקריב ושמע שמת לו מת – רבי יהודה אומר: מניח עבודתו ויוצא. ואילו רבי יוסי אומר: יגמור.

רש"י מפרש שמחלוקת זו אמורה בכהן הדיוט (וכ"פ הריטב"א והמאירי. וכתב המאירי שהלכה כרבי יוסי, וכ"פ סמ"ג). ואילו התוס' מפרשים בכהן גדול, ומשמע מדבריהם שכהן הדיוט לדברי הכל יניח עבודתו ויצא שהרי מחלל את העבודה באנינותו. והרמב"ם (ביאת מקדש ב,ו) פסק (כרבי יוסי וכפירוש התוס'. כסף משנה) שכהן גדול ימשיך בעבודתו [והתוס' כתבו שאפילו לא התחיל בעבודה אלא שהיא מזומנת בידו – יעשנה. וי"א אפילו אינו עוסק בעבודה כלל – מותר לו להתחיל. עפ"י משנה למלך. ונחלקו בדבר בירושלמי סנהדרין ב,א]. ואילו כהן הדיוט – יניח עבודתו ואם עבד – חילל [ואפילו אין שם מי שימשיך העבודה, לא יעבוד. מנחת חינוך קנא, ד].

והוסיף הרמב"ם שאסור לו לצאת מן המקדש בשעת העבודה שנאמר ולא תצאו... ולא תמותו – שלא יניחו עבודתם ויצאו מבוהלים ודחופים. והראב"ד חולק וסובר כיון שחייב להתאבל – יצא ויטמא למתו בעל כרחו.

כהן גדול ביום הכפורים שמת לו מת – עובד כרגיל גם לרבי יהודה, כי אין חשש אכילה מפני שהוא יום האסור באכילה לכל.

מבואר מדברי רש"י שכל כהן שלבו דווי – אסור באכילת קדשים לפי שצריך לאכול בשמחה. ופירש הריטב"א, דוקא בצער כגון זה המבואר בגמרא, שלבו דווי על מות שארו, אעפ"י שאינו בדין 'אונן'.

ותוס' ישנים ועוד ראשונים חולקים וסוברים שאין איסור בדבר.

דף יד

כד. האם הכהן הגדול בשבעת ימי פרישתו היה עובד במקדש?

שנינו במשנתנו, כל שבעת הימים הוא זורק את הדם (של תמידין. רש"י. וכל שאר הקרבנות. רבנו אליקים) ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות, ומקריב את הראש ואת הרגל. תקנו חכמים לעשות כן (ראשונים) כדי שיהא רגיל ומוכן לעבודת יום הכפורים, שכל עבודת היום אינה כשרה אלא בו. כתבו התוס' שהכהן הגדול לא היה מטיב אלא שתי נרות, שהן גמר העבודה. ודבריהם אליבא דאביי, אבל מדברי רב פפא (טו.) משמע שהיה מטיב את הכל. הדלקת הנרות בין הערבים; כתב השפת-אמת, נראה שהיה הכהן הגדול מדליקן במשך שבעת הימים. והרש"ש צדד בזה.

ותרומת הדשן, משמע במשנה שהכהן הגדול לא היה עושה אותה (עפ"י שפת אמת להלן כ ע"ש). לדברי רב חסדא, משנתנו נוקטת שהטהור שהיוו עליו מי חטאת לא נטמא, אבל לרבי עקיבא אי אפשר לו לעבוד שהרי מזים עליו כל שבעה [ומסתמא ההזאה היתה נעשית בבוקר, בדומה להזאה במילואים. עפ"י רבנו אליקים, הנצי"ב], ונטמא מההזאה. אביי אמר (וכן נקט רב פפא להלן) אפילו לרבי עקיבא, עובד כל היום ומזים עליו לפנות ערב, וטובל ונטהר בהעריב שמשו.

כה. האם האנשים דלהלן טמאים או טהורים?

א. המזה מי-חטאת.

ב. המוזה.

ג. הנוגע בהם.

ד. הנושאם.

ה. האם הזאה על דברים שאינם מקבלים טומאה נחשבת 'הזאה' ומאי נפקא מינה? מה הדין בנתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה, או להפך?

א. המזה מי חטאת על הטמא – טהור (והזה הטמא על הטמא. ואילו הכתוב ומזה מי הנדה יכבס בגדיו... מדבר בנושא כדלהלן).

ב. טמא-מת שהזו עליו מי חטאת – טובל ולכשיעריב שמשו נטהר.

לדעת הראב"ד (פרי יא, ב) והתוס' (במגילה כ. וכ"ה בתו"י לעיל ת. וכן משמע בתוס' בסוגיתנו ובנדה ט. – ע' מרומי שדה), לעולם צריך טבילה והערב שמש לאחר ההזאה. ולדעת הרמב"ם (שם) אם דחה את ההזאה לאחר היום השביעי וטבל – אינו צריך לטבול שוב לאחר ההזאה.

טהור שהזו עליו; לדברי רבי עקיבא – נטמא (והזה הטהר על הטמא, הא הזה על טהור – טמא. והוא שאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני). וחכמים אומרים: טהור (אם על הטמא – טהור, על הטהור לא כל שכן?!).

א. לחכמים הרי הוא טהור כשהיה ואינו צריך הערב שמש [ואין זה בכלל 'נוגע'] (עפ"י תוס', תור"י הלבן ועוד. וע' גבורת ארי).

ב. משמע מדברי הרמב"ם שפסק כחכמים (ע' חזון איש קכו, יב יח; חדושי הנצי"ב יט.).

ג. הנוגע במי הנדה – יטמא עד הערב ככתוב. ואינו טעון כיבוס בגדים.

א. אין חילוק אם יש במים שנגע כשיעור הזאה או אין בהם כשיעור (תוס'). והרא"ם כתב (מובא במהרש"א) שהנוגע במים שיש בהם שיעור הזאה – טעון כיבוס בגדים.

ב. המזה והמוזה, אינם מיטמאים בנגיעה, ואפילו מזה על הטהור, לחכמים (עפ"י תור"י הלכן ועוד; שפת אמת; חזו"א פרה ו,ז).

המשנה-למלך (אבות הטומאות יט,א) צדד לומר שהזאה שתקנו חכמים אינה מטמאה את המזה או את המוזה כי סוף סוף נשיאה זו לצורך הזאה. והחזון-איש (סוף פרה) תמה על כך מסוגיתנו שמבואר שלרבי עקיבא נטמא המוזה גם בהזאה שתקנו חכמים.

ד. הנושא מי חטאת – טמא וצריך כיבוס בגדים. ודוקא כשנשא שיעור הזאה. [אפילו למאן דאמר הזאה אינה צריכה שיעור, יש שיעור למים שבכלי; בכדי שיהא ראוי לטבל בהם גבעולי אוזב ולהוותם], אבל פחות מכשיעור – טהור (והמזה מי הנדה יכבס בגדיו – אין הכוונה למזה על הטמא לטהרו שכבר טיהרו הכתוב, אלא על הנושא (= מסיט) את המים. ונקט לשון 'מזה' ללמד שצריך שיעור הזאה).

א. דוקא נושא את המים בחנם אבל הנושא והנוגע כדי להזות – לא נטמא (תוס' נדה ט. רמב"ם פרה טו,א ובפיה"מ ריש כלים ועוד). ואפילו אם לבסוף לא הזוה או הזוה על דבר שאינו מקבל טומאה – לא נטמא. נשאלם כדי להזות על דבר שאינו מקבל טומאה [שאינו זו 'הזאה'], ולבסוף הזוה על טמא; לפרש"י משמע שלא נטמא, ולפרוש רבנו חננאל – נטמא משום 'נושא' (עפ"י תוס' ישנים). יש שכתבו על פי התוס' בפסחים (טט). שאם נושא את המים להזות במקום אחר, והיה יכול להביא את הטמא אליהם – נשיאה כזו מטמאת את הנושא מפני שאינה נצרכת (ע' צ"ח שם; דובב מישרים ח"א טז).

שאר העוסקים לצורך הזאה – בתוס' בנדה ועוד ראשונים משמע שאינם נטמאים בנשיאת המים, ואולם נראה שלדעת הר"ש (פרה ח,ב) דוקא במזה עצמו אמרו שטהור אבל שאר העוסקים נטמאים במשא (עפ"י קהלות יעקב טהרות לו. ע"ש בהרחבה).

ב. הנושא את המים בכלים שאינם מקבלים טומאה – משמע בתוס' בפסחים (טט). שהמים אינם נטמאים (ויש לפרש בכך כוונת הר"ש פרה יב,ג).

ה. חכמים אומרים: אין דברי הזאה אמורים אלא בדברים המקבלים טומאה, אבל בדברים שאינם מקבלים טומאה – אינה קרויה הזאה (והזה הטהור על הטמא). ונפקא מינה שהשיריים שבאזוב פסולים להזאה, כגון נתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה, המים שבאזוב פסולים (כמים שנעשתה בהם מלאכה. רש"י. י"א שהוא פסול דרבנן (ע' תו"י ועוד), אך בר"ש (פרה יג,ב) נראה לכאורה שהוא מדאורייתא, כנושא מי חטאת בחנם שפסלים. ע"ש) שהרי אין כאן שם הזאה, אבל נתכוין להזות על הבהמה והזה על האדם (בין טמא בין טהור. עפ"י ר"י הלכן) שצריך לחזור ולהזות עליו בכוונה לטהרו (או שבא להזות על אחר. עפ"י מפרשים) – יכול להזות בשיריים שבגבעולים.

א. יש מפרשים להפך מפרש"י: 'נתכוין להזות על הבהמה והזה על האדם – ישנה' כלומר צריך לטבול פעם נוספת, מפני שהטבילה היתה בכוונה להזות על דבר שאינו מקבל טומאה, אבל נתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה לא ישנה – אלא יכול להזות שוב בלא טבילה כיון שהטבילה היתה כשרה (עפ"י רמב"ם בפירוש המשנה ובהלכות).

ורבנו חננאל גורס להפך; נתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה – שירי המים כשרים

